

Tekst 1 Mijn ideale vriendin: de vlogger

(1) Ik weet niet meer precies wanneer Emma Chamberlain in mijn leven kwam, maar het moet ergens in de eerste coronalockdown¹⁾ zijn geweest. Ik verveelde me tijdens het lunchen. Normaal gesproken zat ik tussen de middag in mijn studio, omringd door collega-zelfstandigen, nu zat ik alleen.

5 (2) De eerste Emma-video die ik bekeek, had de aantrekkelijke titel *What I do in a day *at home**.²⁾ Vermoedelijk gaf een gevoel van herkenning de doorslag om het filmpje aan te klikken. Ik was ook de hele dag **at home**; benieuwd hoe iemand anders zich erdoorheen sloeg.

15 (3) Het is lastig te omschrijven wat ik aantrof in haar filmpjes, nog lastiger uit te leggen waarom ik steeds meer wilde zien. Hoofdactiviteit in de meeste vlogs van Emma is koffiezetten en filosoferen over de vraag hoeveel hazelnootmelk ze erbij zal doen. Verder speelt ze *Fortnite* in bed en denkt ze hardop na over de vraag hoe het kan dat ze acht uur per dag op TikTok zit.

25 (4) Ik heb ooit gelezen dat alleenstaande Koreanen tijdens het eten video's opzetten van andere mensen die eten, zodat ze zich niet eenzaam voelen. Destijds vond ik dat een treurig idee, maar na een dag of tien lunchen met Emma kon ik het goed begrijpen. Ik kreeg een enorm veilig gevoel van het idee dat er tijdens de lunch altijd iemand tegen me zou praten, terwijl ik niets terug hoefde te zeggen en ik mijn eenzijdige gesprekspartner uit kon

zetten wanneer het mij uitkwam.

(5) Ik had ook wel eens gelezen – en zelfs geschreven – over parasociale relaties. En nu was ik er ongemerkt zelf één aangegaan. De term ontstond toen sociologen in de jaren vijftig onderzoek deden naar de relatie tussen tv-persoonlijkheden en hun publiek. Door dagelijks of wekelijks naar dezelfde persoonlijkheden te kijken, ontwikkelden mensen de illusie dat ze hun tv-helden kenden. En daardoor wilden ze elke keer weer hetzelfde programma zien.

(6) Vandaag zijn we omringd door potentiële parasociale relaties: op zo'n beetje elk medium vechten vloggers, influencers en youtubers om onze eenzijdige affectie. Er wordt dan ook veel onderzoek gedaan naar de parasociale relaties die mensen aangaan met hun online idolen. Eén recente bevinding is dat mensen sneller geneigd zijn te gaan sporten als ze een parasociale relatie aangaan met een sport-influencer: een uurtje zweten met een digitale metgezel is leuker dan in je eentje, ook als diegene jou helemaal niet kent.

(7) Ook werd duidelijk dat angstig aangelegde mensen sneller parasociale relaties aangaan, wat de kans op bijvoorbeeld een YouTube-verslaving flink vergroot. En tijdens de coronalockdowns bloeiden er significant meer parasociale relaties op, ook dat blijkt uit onderzoek.

(8) “Ze voelen als mijn vriendinnen.” Ik zat in een café met een programmaker, ter voorbereiding op een

85 avond over sociale media en de
invloed daarvan. De programma-
maker had het over moedervlog-
gers. Sinds ze kinderen had, zei ze,
90 was ze in beslag genomen door
deze jonge vrouwen. Het begon
onschuldig: af en toe even kijken
hoe een andere moeder het ontbijt
voor de kinderen maakte, de kinder-
kamer inrichtte, met haar vriend
95 kibbelde over wie er moest oppas-
sen. Maar op zeker moment moest
de programmamaker altijd meteen
naar de nieuwe video's van haar
favoriete vloggers kijken. Ook als
100 haar kinderen huilden, haar man
om aandacht vroeg, het eten nog
gekookt moest worden of de fles
nog opgewarmd. "Het voelde als
een soort ontsnapping. Alsof ik mijn
105 hectische leven achter me kon
laten, even kon verdwijnen in hun
wereld", zo legde ze me uit.
(9) Toen de pandemie ging liggen
en werken op mijn studio weer
110 mogelijk werd, merkte ik dat ik het
lunchen met Emma enorm miste.
Ineens moest ik me weer verhou-
den tot andere mensen aan een
eettafel, weer meedoen met geza-
menlijke boodschappen, weekend-
115 beschouwingen aanhoren, geduldig
wachten tot iedereen klaar was.
Tijdens de lockdown was mijn leven
ultiem productief. Het was werken,
120 lunchen met Emma en weer door-
werken, zonder het oponthoud van
sociaal wenselijk gedrag. Nu keek
ik, terwijl ik mijn eten allang ophad,
onrustig toe hoe studiegenoten nóg
125 een boterham smeerden, nóg een
verhaal begonnen over een
mislukte date.
(10) Misschien had YouTube voor
mij niet zozeer een probleem op-
130 gelost, maar eerder een probleem
gecreëerd. Ik was het te prettig

gaan vinden om te lunchen met
Emma en ervoer veel meer moeite
om sociaal wenselijk gedrag te ver-
135 tonen dan normaal.
(11) In haar *Zelfverwoestingsboek*
beschrijft Marian Donner de relatie
tussen Theodore Twombly en zijn
AI-systeem Samantha³⁾ uit de film
140 *Her* als dystopisch toekomst-
scenario, waarin er "van de mens
nog maar weinig over is". De wereld
om hem heen verveelt Twombly
totaal, schrijft Donner, omdat niets
145 hem nog uitdaagt. "De apparaten
weten wat hij wil. Het leven is
frictieloos geworden. Zelfs de liefde
is frictieloos geworden." Samantha
is er altijd voor hem, ze is nooit
150 chagrijnig, "er zijn geen hobbels of
problemen, er is alleen maar
positiviteit."
(12) In zekere zin was Emma voor
mij een frictieloze vorm van contact
155 geworden. Ik wist precies hoelang
haar filmpjes duurden en ik kon ze
uitzetten zodra ik het wilde. Ik
hoefde nooit te wachten tot ze haar
boterham op had, of tot ze was
160 uitgepraat. Net zoals YouTube voor
de programmamaker een frictieloze
vervanging werd van afspraken met
echte vrienden: ze hoefde er geen
oppas voor te regelen, en als haar
165 kind riep, kon ze haar 'vriendin'
gewoon uitzetten.
(13) Kan het zijn dat vloggers de rol
van onze vrienden aan het overne-
men zijn? Terwijl om ons heen een
170 samenleving wordt opgetrokken
waarin we steeds meer elkaars
concurrent moeten zijn, waarin we
allemaal constant moeten presteren
en meer van onszelf eisen, is er
175 simpelweg minder tijd om bij elkaar
thuis op de bank te ploffen en eens
even te bespreken hoe het nou echt
met ons gaat. En zijn er wel steeds

meer vloggers en influencers bij wie
180 je in een kort, overzichtelijk moment
dat gevoel van genegenheid kan
scoren in digitale, *on-demand*-
variant.⁴⁾

(14) Een paar weken geleden ging
185 Emma Chamberlain uit de lucht. Ik
had al een paar keer geïrriteerd
haar YouTube-pagina ververst, toen
Emma een podcast uploadde waar-
in ze vertelde dat ze een mentale
190 instorting had gehad.

(15) In een interview vertelde
Emma eens dat ze vaak doet alsof
haar 11 miljoen volgers met haar
samenwonen, “en dan is het net
195 alsof ik wel heel veel vrienden heb.”

(16) Volgers en gevolgen: ze
zitten allemaal vast in een para-
sociale relatie. De één kan alleen
maar kijken en luisteren, de ander
200 alleen maar praten, filmen en delen.
Ze ontmoeten elkaar nergens.

(17) Aan het einde van *Her* wordt
Theodore verlaten door zijn Al-
geliefde. “Theodore is te saai voor
205 Samantha”, schrijft Donner. “Hij
daagt haar niet meer uit.” Ze
vertrekt samen met andere bestu-
ringssystemen naar een volledig
digitale wereld. Volgens Donner
210 laat Theodore zien “wat er met een
mens gebeurt als alles om hem
heen gericht is op positiviteit en
gemak.” Met zo’n houding kun je
nooit duurzame relaties aangaan,
215 denkt Donner. Immers, “wat is
liefde anders dan frictie? Anders
dan misverstanden en onbegrip?”

(18) Tja, wat is liefde? Je hebt van
die suffe tekeningetjes die daar

220 antwoord op geven. “Liefde is...
samen groeien”, en dan twee
poppetjes erbij die gezapig een
plant water geven. In tijden van
digitalisering kun je ook zeggen:

225 “Liefde is... je favoriete vlog voor
iemand op pauze zetten.” Of:
“Liefde is... samen lunchen, zonder
scherm.” Maar misschien is liefde
ook: accepteren dat je vriend of
230 vriendin af en toe liever met een
vlogger afsprekt dan met jou. Dat
je partner soms even aan jullie
huishouden wil ontsnappen via een
YouTube-filmpje. Zolang de wereld
235 om ons heen het moeilijker maakt
om echte, duurzame relaties aan te
gaan, mogen we ons af en toe best
troosten met een vlog.

(19) Emma maakte gelukkig
240 onlangs haar rentree op YouTube.
Ze zette weer koffie, deed er hazel-
nootmelk bij, ging naar de super-
markt, at sushi – alles zwijgend dit
keer, zonder haar bekende sarcas-
245 tische gemompel. Hoewel ik blij was
dat ze een nieuwe video online had
gezet, voelde het toch raar om voor
mijn plezier en ontspanning te
kijken naar iemand die overduidelijk
250 mentaal niet in orde was. Moest ik
me zorgen maken om Emma?
Moest ik me schuldig voelen? You-
Tube afzetten?

(20) De titel van Emma’s video
255 vatte perfect samen wat we op dat
moment – dwars door onze digitale
parasociale relatie heen –
misschien wel tegelijk voelden.
“*It will be ok.*”⁵⁾

Doortje Smithuijsen, Trouw, 29 januari 2022

Doortje Smithuijsen is filosoof en journalist.

- noot 1 periode waarin het bezoeken van zowel mensen als voorzieningen ernstig was beperkt ter bestrijding van de coronapandemie
- noot 2 *What I do in a day at home*: Wat ik doe tijdens een dag thuis
- noot 3 AI-systeem: een systeem gebaseerd op kunstmatige intelligentie, waarbij machines over menselijke eigenschappen of vaardigheden beschikken
- noot 4 *on demand*: op bestelling
- noot 5 *It will be ok*: Het komt goed

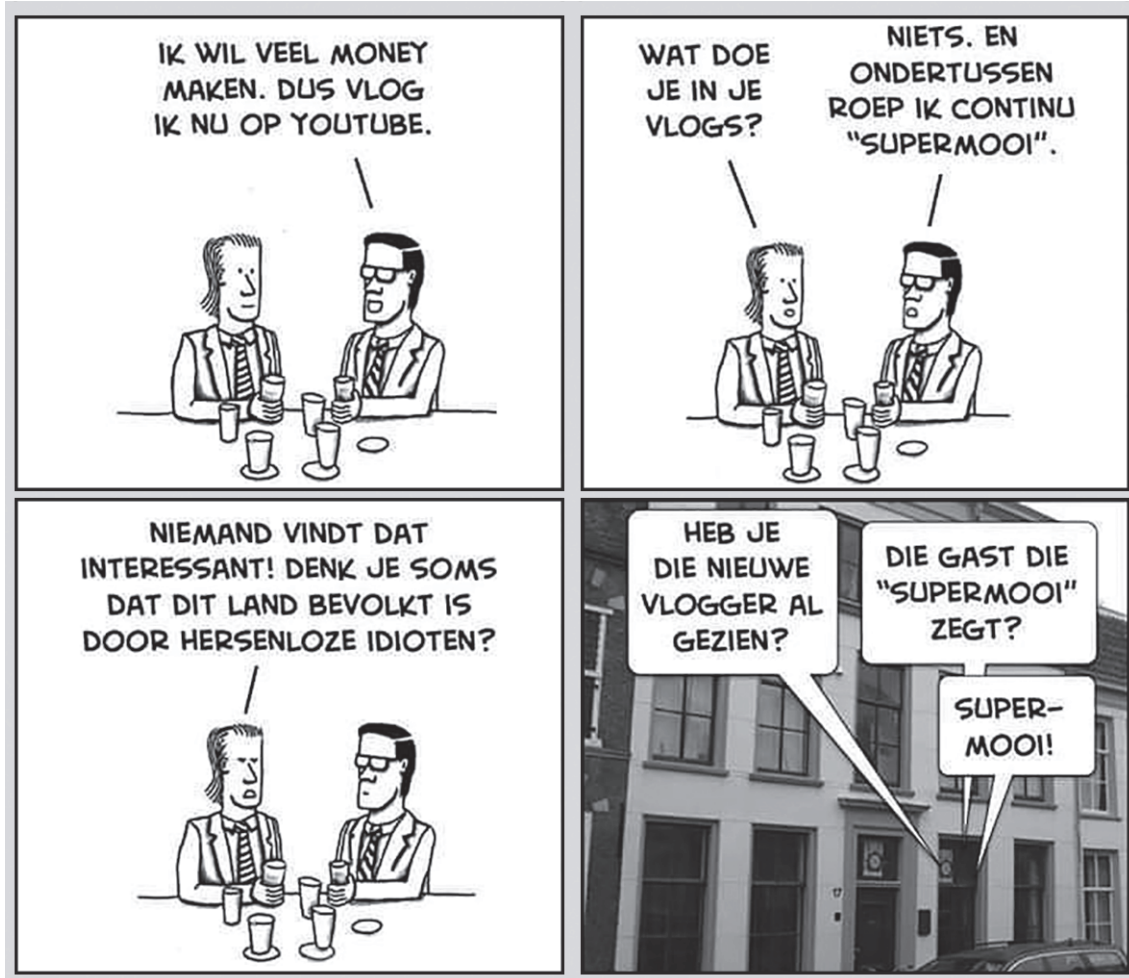
Tekstfragment 1

VRIEND

Je hebt iemand nodig,
stil en oprecht,
die als het erop aan komt
voor je bidt of voor je vecht.
Pas als je iemand hebt,
die met je lacht en met je grient,
dan pas kun je zeggen:
'k heb een vriend.

Toon Hermans, Groot versjesboek, 2005

Afbeelding 1



Dirk van de Wiel, X-kanaal 'van 9 tot 5', 12 oktober 2019

Tekst 1 Mijn ideale vriendin: de vlogger

Alinea 1 tot en met 4 bevat de beschrijving van een persoonlijke ervaring van de auteur.

- 1p 1 Welke vraag staat centraal in deze alinea's?
- A Hoe terecht zijn schaamtegevoelens voor het kijken naar vlogs?
 - B Waardoor komt het dat vlogs een negatief imago hebben?
 - C Waarom keken mensen tijdens de lockdown meer naar vlogs?
 - D Wat maakt het kijken naar vlogs zo aantrekkelijk?

Het voorvoegsel 'para' suggereert een verschil tussen parasociale relaties en 'reguliere' sociale relaties.

- 1p 2 Waarin verschillen parasociale relaties van reguliere sociale relaties, gelet op alinea 5 en 6?
- Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

"Er wordt dan ook veel onderzoek gedaan naar de parasociale relaties die mensen aangaan met hun online idolen." (regels 62-66)

Je wilt een samenvatting geven van de drie genoemde onderzoeksresultaten.

- 1p 3 Welke van de volgende informatie-elementen kun je het best kiezen voor je samenvatting?

Noteer de nummers van de drie juiste elementen.

- 1 Angstige mensen gaan sneller parasociale relaties aan.
- 2 Een parasociale relatie met een sport-influencer zorgt ervoor dat je eerder gaat sporten.
- 3 Een parasociale relatie vergroot je kans op een YouTube-verslaving.
- 4 Kijkers willen elke keer weer hetzelfde programma zien, ook als dat dagelijks is.
- 5 Sporten met een onbekende digitale metgezel vinden mensen leuker dan alleen sporten.
- 6 Tijdens de coronalockdowns bloeiden er meer parasociale relaties op.

In alinea 9 beschrijft de auteur van tekst 1 haar moeizame contact met collega's tijdens een lunchpauze. Die ervaring komt in alinea 9 in verschillende woorden versterkt tot uitdrukking, bijvoorbeeld in het woord "onrustig" (regel 124).

- 1p 4 In welke drie woorden uit het onderstaande rijtje komt die ervaring ook versterkt tot uitdrukking?

Noteer de nummers van de drie juiste woorden.

- 1 "miste" (regel 111)
- 2 "moest" (regel 112)
- 3 "klaar" (regel 117)
- 4 "oponthoud" (regel 121)
- 5 "nóg" (2 keer in regels 124-125)
- 6 "mislukte" (regel 127)

"Misschien had YouTube voor mij niet zozeer een probleem opgelost, maar eerder een probleem gecreëerd." (regels 128-131)

- 1p 5 Welk in alinea 1 tot en met 4 beschreven probleem was niet zozeer opgelost?

het probleem dat de auteur

- A aan haar hectische leven wilde ontsnappen
- B een gebrek aan gezelschap ervoer
- C moeite had met sociaal wenselijk gedrag
- D moest thuiswerken vanwege de coronacrisis

In alinea 11 wordt de term 'frictieloos' gebruikt.

- 1p 6 Citeer uit alinea 11 een zinsgedeelte dat kan dienen als definitie van deze term.

De titel van tekst 1 is "Mijn ideale vriendin: de vlogger".

- 1p 7 Welk bezwaar zal Marian Donner uit tekst 1 tegen een dergelijke vriendschap hebben, gelet op alinea 17?

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

"Kan het zijn dat vloggers de rol van onze vrienden aan het overnemen zijn?" (regels 167-169)

In alinea 16 tot en met 18 wordt een reden genoemd waarom dit **niet** erg zou zijn en een reden waarom **wel**.

- 2p 8 Vat beide redenen samen. Neem de nummers uit onderstaande zinnen over en zet je antwoord daarachter. Gebruik voor je totale antwoord niet meer dan 30 woorden.

Eenzijds is dit niet erg, want ... (1)

Anderzijds is dit wel erg, want ... (2)

“De titel van Emma’s video vatte perfect samen wat we op dat moment – dwars door onze digitale parasociale relatie heen – misschien wel tegelijk voelden. *“It will be ok.”* (regels 254-259)

- 1p 9 Wat wil de auteur benadrukken met de toevoeging ‘dwars door onze digitale parasociale relatie heen’?
Hiermee wil de auteur benadrukken dat
- A het bijzonder zou zijn dat zij en Emma op hetzelfde moment hetzelfde gevoeld hadden, omdat er in een parasociale relatie normaal gesproken geen sprake is van echt contact.
 - B het mooi is dat ze toch een gevoel van genegenheid ervaart bij het kijken naar de filmpjes van Emma, ondanks de afstand die een digitale parasociale relatie nu eenmaal met zich brengt.
 - C het waarschijnlijk is dat haar digitale parasociale relatie met Emma zo goed is dat Emma in de gaten heeft dat zij als kijker meeleeft met de mentale problemen die naar voren komen in haar filmpjes.

De informatie in een tekst kan op verschillende manieren worden uitgewerkt.

- 2p 10 Welke drie van de onderstaande manieren worden gebruikt in tekst 1? Noteer de nummers van de drie juiste manieren.
- 1 aspecten van het onderwerp illustreren met persoonlijke verhalen
 - 2 feitelijke uitleg en achtergrondinformatie over het onderwerp verschaffen
 - 3 het centrale standpunt in de tekst beargumenteren
 - 4 personen of instanties die bij het onderwerp betrokken zijn bespotten
 - 5 persoonlijke reflecties en overwegingen geven ten aanzien van het onderwerp
 - 6 verschillende oplossingen aandragen ten aanzien van het onderwerp
- 2p 11 Welke zin geeft de hoofdgedachte van tekst 1 het best weer?
- A De populariteit van vloggers laat zien dat het steeds moeilijker is om duurzame relaties aan te gaan in een samenleving die draait om presteren.
 - B Digitale parasociale relaties worden vaak als negatief beschouwd, maar ze zijn juist een waardevolle aanvulling op bestaande relaties.
 - C Een digitale parasociale relatie lijkt ideaal vanwege het frictieloze contact, maar veroorzaakt meer problemen dan ze oplost.
 - D Hoewel digitale parasociale relaties troost en ontspanning bieden, beïnvloeden ze ons vermogen en onze bereidheid om duurzame relaties aan te gaan.

Hieronder staan zeven woord(groep)en die volgens tekst 1 ofwel bij parasociale relaties, ofwel bij duurzame relaties horen.

- 2p 12 Geef aan welke woord(groep)en bij welke soort relaties horen. Neem de woorden 'parasociaal' en 'duurzaam' over en noteer daarachter de juiste nummers.
- 1 echte vrienden
 - 2 eenzijdige affectie
 - 3 frictieloos
 - 4 idolen
 - 5 misverstanden en onbegrip
 - 6 ontmoeting
 - 7 uitdagend

Lees tekstfragment 1.

De titel van tekst 1 luidt "Mijn ideale vriendin: de vlogger".

- 1p 13 Leg uit waarom de vlogger uit tekst 1 volgens tekstfragment 1 **geen** ideale vriendin is. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Bekijk afbeelding 1.

In afbeelding 1 wordt de aandacht gevestigd op een paradox die ook in tekst 1 naar voren komt.

- 1p 14 Om welke paradox gaat het?
- A Juist saaie mensen willen zichzelf graag interessant voordoen met hun vlogs.
 - B Niet zozeer de vloggers, maar eigenlijk hun volgers zijn niet zo slim bezig.
 - C Succesvolle vloggers verdienen wel veel geld, maar zijn niet erg gelukkig.
 - D Vlogs zijn ondanks de ogenschijnlijk weinig interessante inhoud toch aantrekkelijk.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.